

Sygn. akt III C 443/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lipca 2016 roku

Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie Wydział III Cywilny

w składzie:

Przewodniczący – Sędzia Sądu Rejonowego Anna Szarek

Protokolant – stażysta Anna Głowacka

po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2016 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa B. B., A. K. i J. M.

przeciwko K. K.

o zapłatę

I oddala powództwo;

II odstępuje od obciążania powodów B. B., A. K. i J. M. kosztami procesu w całości;

III przyznaje adwokatowi R. S. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie kwotę 1 845 (tysiąca ośmiuset czterdzieści pięciu) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej K. K. z urzędu.

Sygn. akt III C 443/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 5 lipca 2016 roku

/w postępowaniu zwykłym/

B. B., J. M. i A. K. w dniu 13 stycznia 2015 roku wnieśli pozew przeciwko K. K. o zasądzenie solidarnie na ich rzecz kwoty 7 071,92 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, w tym kwoty 4 940,25 zł z tytułu połowy środków na rachunkach bankowych, których współposiadaczem był Z. K. oraz kwoty 2 131,67 zł tytułem połowy kwoty wydatkowanej przez nich na spłatę kredytu zaciągniętego przez Z. K.. W uzasadnieniu pozwu podali, że są spadkobiercami Z. K. w udziałach wynoszących po 1/3 części, że spadkodawca do chwili śmierci pozostawał w ustroju wspólności ustawowej małżeńskiej z pozwaną i nie zawierał z nią małżeńskich umów majątkowych oraz że z racji tego, iż małżonkowie – stosownie do treści art. 43 par. 1 kro – mają równe udziały w majątku wspólnym pozwana obowiązana jest przekazać na ich rzecz połowę kwoty zgromadzonej na rachunkach bankowych, których współposiadaczem był Z. K. oraz zwrócić powodom połowę kwoty spłaconego przez nich kredytu zaciągniętego przez spadkodawcę stosownie do swego udziału w zadłużeniu wynikającym z istnienia ustroju wspólności ustawowej małżeńskiej.

Postanowieniem z dnia 20 maja 2015 roku Sąd zwolnił pozwaną K. K. od kosztów sądowych w całości oraz ustanowił dla pozwanej adwokata z urzędu.

W odpowiedzi na pozew K. K. wniosła o oddalenie powództwa w całości z uwagi na sprzeczność żądania z zasadami współżycia społecznego.

Na rozprawie w dniu 12 stycznia 2016 roku pełnomocnik powodów podał, że podstawę żądania zapłaty kwoty 2 131,67 zł stanowi art. 518 par. 1 pkt 1 kpc, a w zakresie pozostałej kwoty art. 405 kc. Nadto oświadczył, że sprzeciwia się rozpoznaniu sprawy w postępowaniu nieprocesowym jako sprawy o podział majątku i dział spadku wskazując, iż w jego ocenie sprawa podlega rozpoznaniu w trybie procesowym jako sprawa o zapłatę.

Postanowieniem z dnia 12 stycznia 2016 roku Sąd podjął postępowanie w trybie nieprocesowym jako sprawę o podział majątku wspólnego K. K. oraz dział spadku po Z. K..

Pozwana wniosła zażalenie na powyższe postanowienie.

Postanowieniem z dnia 30 marca 2016 roku Sąd Okręgowy uchylił zaskarżone postanowienie podając w uzasadnieniu, że „wprawdzie, jak trafnie przyjął sąd pierwszej instancji, żądanie pozwu i powołana przez powodów podstawa prawna nie koreluje z okolicznościami faktycznymi, z których strona powodowa wywodzi swoje roszczenie, jednak ma to znaczenie jedynie w aspekcie oceny zasadności powództwa, nie zaś wyboru trybu postępowania (...) Skoro powodowie nie domagali się zniesienia wspólności rzeczy i praw majątkowych wchodzących w skład spadku po Z. K. i w skład majątku wspólnego Z. K. i pozwanej K. K., to nie było dopuszczalne zakwalifikowanie pisma wszczynającego postępowanie jako wniosku o dział spadku i podział majątku wspólnego i w konsekwencji podjęcie postępowania w trybie postępowania nieprocesowego”.

Na rozprawie w dniu 5 lipca 2016 roku pełnomocnik powodów oświadczył, że cofa pozew bez zrzeczenia się roszczenia oraz podał, że czyni to dopiero na tym etapie postępowania, gdyż kwestia w jakim trybie powodowie powinni dochodzić swoich roszczeń była wątpliwa oraz dodał, że powodowie złożyli już stosowny wniosek w trybie nieprocesowym.

Pełnomocnik pozwanej z urzędu nie wyraził zgody na cofnięcie pozwu bez zrzeczenia się roszczenia.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

K. K. pozostawała z Z. K. w związku małżeńskim do chwili jego śmierci. Pomiędzy stronami istniał ustrój małżeńskiej wspólności ustawowej.

Spadek po Z. K. w częściach po 1/3 nabyli na podstawie testamentu B. B., J. M. i A. K..

W dniu 24 października 2012 roku B. B., J. M. i A. K. zawarli z K. K. umowę o dział spadku po Z. K. i zniesienie współwłasności, na mocy której postanowili, że w skład spadku po Z. K. wchodzi udział w wysokości 1/2 w prawie własności samochodu osobowego marki M. (...) o nr rej. (...) o wartości 4 500 zł, że pozostały udział w wysokości 1/2 w prawie własności tego samochodu nie wchodzi w skład spadku i stanowi wyłączną własność K. K. oraz że znoszą współwłasność tego samochodu osobowego w ten sposób, że przyznają go na wyłączną własność K. K. bez żadnych spłat i dopłat.

Niesporne, a nadto:

- akt poświadczenia dziedziczenia (k. 6 - 7),
- umowa z dnia 24 października 2012 roku (k. 64 – 66),
- przesłuchanie powoda A. K. (k. 100 – 101),

- przesłuchanie powódki B. B. (k. 118 – 119),
- przesłuchanie powódki J. M. (k. 119).

Pismem z dnia 15 listopada 2013 roku Bank (...) S.A. poinformował A. K. o tym, że jako spadkobierca Z. K. ponosi odpowiedzialność za spłatę należności z tytułu umowy o kredyt gotówkowy nr (...) - (...) z dnia 21 maja 2012 roku i wezwał go do zapłaty kwoty 4 439,92 zł, w tym kwoty 3 728,15 zł z tytułu kapitału, 211,53 zł z tytułu „odsetek należnych” i 500,24 zł z tytułu „odsetek naliczonych do 14.11.2013 r.”. Następnie pismem z dnia 6 lutego 2014 roku poinformował o tym, że wyraża zgodę na odstąpienie od dochodzenia połowy odsetek karnych naliczonych do dnia zapłaty należności głównej, pod warunkiem jednorazowej spłaty należności głównej w kwocie 3 939,68 zł do dnia 15 marca 2014 roku i spłaty połowy odsetek karnych naliczonych do dnia zapłaty należności głównej.

Dowód:

- pismo z dnia 15 listopada 2013 roku (k. 11),
- pismo z dnia 6 lutego 2014 roku (k. 14),
- przesłuchanie powoda A. K. (k. 100 – 101),
- przesłuchanie powódki B. B. (k. 118 – 119),
- przesłuchanie powódki J. M. (k. 119).

W dniu 14 lutego 2014 roku B. B. przełała na rachunek Banku (...) S.A. kwotę 4 263,34 zł tytułem „spłaty kredytu Z. K.”.

Dowód:

- potwierdzenie przelewu (k. 10),
- pismo z dnia 17 lutego 2014 roku (k. 116),
- przesłuchanie powoda A. K. (k. 100 – 101).
- przesłuchanie powódki B. B. (k. 118 – 119),
- przesłuchanie powódki J. M. (k. 119).

W dniu 26 sierpnia 2012 roku stan jednym z rachunków bankowych w Banku (...) S.A., którego współposiadaczami byli Z. K. i K. K. wynosił 3 242,88 zł, natomiast na drugim z rachunków 6 637,63 zł. Po śmierci Z. K. rachunek prowadzony jest jako rachunek indywidualny na rzecz drugiego współposiadacza K. K..

Dowód:

- pismo z dnia 31 lipca 2014 roku (k. 12 – 13),
- przesłuchanie pozwanej K. K. (k. 159 – 160).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się niezasadne.

Powodowie domagali się od pozwanej zapłaty kwoty 2 131,67 zł podając, że podstawę tego żądania stanowi art. 518 par. 1 pkt 1 kpc, a pozostałej kwoty na podstawie art. 405 kc.

Ustalenie treści żądania powodów domagających się od sądu udzielenia im ochrony prawnej w stosunku do pozwanej wymagało uwzględnienia obu elementów pozwu, tj. zarówno żądania zawierającego rezultat stanu faktycznego przedstawionego przez powodów, jak i służącego konkretyzacji samego żądania jego uzasadnienia. Powodowie domagając się zapłaty od pozwanej wskazali, że pozwana pozostawała z Z. K. w związku małżeńskim, że łączyła ich wspólność ustawowa małżeńska, że ich udziały w majątku wspólnym były równe oraz że powodom jako spadkobiercom Z. K. przysługuje prawo do 1/2 środków zgromadzonych na rachunkach bankowych spadkodawcy Z. K., a nadto że pozwana winna im zwrócić 1/2 kwoty wydatkowanej przez nich na spłatę zadłużenia z tytułu kredytu zaciągniętego przez Z. K. w czasie pozostawania przez niego z pozwaną w małżeńskiej wspólności ustawowej na zaspakajanie zwykłych potrzeb rodziny, stosownie do jej udziału w tym zadłużeniu wynikającym z istnienia ustroju wspólności ustawowej małżeńskiej.

Kwalifikacja prawna powyższego stanu faktycznego należy do sądu zgodnie z zasadą *da mihi factum, dabo tibi ius*. Jakkolwiek pełnomocnik powodów jako podstawę prawną żądania zapłaty wskazał w części co do kwoty 2 131,67 zł art. 518 par. 1 pkt 1 kc, a co do kwoty 4 949,25 zł art. 405 kc, to Sąd nie jest podaną przez powodów podstawą prawną roszczenia związany. Przeciwnie, obowiązany jest rozpatrzyć sprawę wszechstronnie i wziąć pod rozwagę wszystkie przepisy prawne, które powinny być zastosowane w rozważanym przypadku.

Konfrontacja podstawy faktycznej żądania powodów z nieadekwatną do niego, wskazaną przez powodów podstawą prawną żądania uzasadnia – zdaniem Sądu – ocenę o wadliwym jej powołaniu. W tej sytuacji niezależnie od poglądu powodów i pozwanej na tę kwestię, rzeczą sądu było, po rozważeniu przepisów prawnych, które powinny być zastosowane stwierdzić, czy podstawa faktyczna żądania uzasadnia dochodzenie swych przez powodów w trybie procesowym jako powództwo o zapłatę, czy też powodowie winni wystąpić ze stosownym wnioskiem w trybie nieprocesowym o podział majątku wspólnego i dział spadku po Z. K. oraz zniesienie współwłasności.

Ocena zasadności żądania powodów o zapłatę na ich rzecz przez pozwaną kwot wskazanych w pozwie wymagałaby uprzedniego ustalenia wysokości kwot zgromadzonych na rachunkach bankowych Z. K. na dzień jego śmierci oraz zbadania czy kwoty te wchodziły w skład majątku wspólnego Z. K. i K. K. czy też w skład majątku osobistego Z. K., a następnie czy weszły w skład spadku po Z. K., po czym ustalenie udziałów Z. K. i K. K. w majątku wspólnym i w konsekwencji ustalenie w jakim udziale zgromadzone na rachunkach bankowych środki pieniężne stanowiły własność K. K., a w jakim weszły w skład spadku po Z. K. i stały się współwłasnością B. B., J. M. i A. K. z tytułu dziedziczenia. Dodatkowo zbadania wymagałoby czy kredyt z dnia 21 maja 2012 roku został zaciągnięty przez Z. K. na zaspakajanie zwykłych potrzeb rodziny i czy w związku z tym K. K. ponosiła solidarną odpowiedzialność za to zobowiązanie, a następnie ustalenie w jakiej części kredyt ten został spłacony przez spadkobierców Z. K..

Powyższe wskazuje na to, że swoich żądań względem pozwanej powodowie winni dochodzić w trybie postępowania nieprocesowego, który miałby za przedmiot ustalenie składu majątku wspólnego Z. K. i spadku po nim, a następnie dokonanie stosownych rozliczeń z tytułu podziału majątku Z. K. i K. K. i działu spadku po Z. K., w tym rozliczenia wydatków poczynionych po ustaniu wspólności ustawowej przez spadkobierców Z. K. na spłatę kredytu, za który oboje małżonkowie ponosili – zgodnie z twierdzeniem powodów – solidarną odpowiedzialność.

Skład i wartość majątku wspólnego ulegającego podziałowi ustala sąd w postępowaniu o podział tego majątku (art. 567 par. 3 w zw. z art. 684 kpc). Według bowiem art. 567 par. 3 kpc do tego postępowania stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku. Z zestawienia zaś przepisów art. 684 kpc i art. 618 kpc w związku z art. 688 kpc wynika, że to w postępowaniu o podział majątku wspólnego sąd ustala skład tego majątku. W czasie trwania tego postępowania jest również wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia sporu między uczestnikami postępowania o to, czy konkretny przedmiot majątkowy, w tym np. konkretne środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych, należy do majątku objętego wspólnością ustawową, a jeśli tak, to w jakiej części – o ile taki spór by wyniknął. Dodatkowo – zgodnie z art. 567 par. 1 kpc – w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym,

jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi.

Poza sporem pozostawała w niniejszej sprawie okoliczność, że strony zawarły umowę o dział spadku i zniesienie współwłasności. Umowa ta jednak – z racji tego, iż obejmowała jedynie składnik majątkowy w postaci samochodu osobowego i nie dotyczyła środków zgromadzonych na rachunkach bankowych Z. K. oraz rozliczeń wydatków na spłatę zaciągniętych przez niego zobowiązań poczynionych po ustaniu wspólności ustawowej – stanowiła faktycznie umowę częściowego działu spadku i zniesienia współwłasności. W pozwie złożonym w niniejszej sprawie powodowie wskazali na dalsze składniki majątku wspólnego i spadku oraz domagali się stosownych rozliczeń wydatków poczynionych po ustaniu wspólności ustawowej na spłatę zaciągniętych przez spadkodawcę zobowiązań.

Zarówno sprawy o podział majątku wspólnego jak i dział spadku podlegają rozpoznaniu w postępowaniu nieprocesowym. Z tego względu – jakkolwiek wskazywana przez powodów podstawa żądania nie wiąże Sądu – bez stosownego wniosku Sąd nie był władny podjąć postanowienia w trybie nieprocesowym jako sprawy o podział majątku Z. K. i K. K. i dział spadku po Z. K. uznając, iż odpowiada to podstawie faktycznej przytoczonej przez powodów.

Z tych też względów powództwo należało oddalić, o czym orzeczono w pkt I wyroku.

O kosztach procesu orzeczono w pkt II wyroku zgodnie z zasadą słuszności wyrażoną w art. 102 kpc uznając, że w niniejszej sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, o którym mowa w tym przepisie, z uwagi na okoliczności towarzyszące cofnięciu pozwu. Godzi się podkreślić, że Sąd w toku postępowania stanął na stanowisku, że wskazana przez powodów podstawa prawna żądania nie jest dla Sądu – o czym była mowa wyżej – wiążąca, albowiem o tym w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana decyduje wyłącznie przytoczona przez powodów na uzasadnienie swych żądań podstawa faktyczna. Z tych też względów postanowieniem z dnia 12 stycznia 2016 roku podjął postępowanie w trybie nieprocesowym jako sprawę o podział majątku wspólnego K. K. oraz dział spadku po Z. K.. Poglądu tego nie podzielił Sąd II instancji, który postanowieniem z dnia 30 marca 2016 roku uchylił powyższe postanowienie przedstawiając w uzasadnieniu stosowną argumentację. Już na kolejnej wyznaczonej rozprawie pełnomocnik powodów, po zapoznaniu się z uzasadnieniem postanowienia z dnia 30 marca 2016 roku, cofnął pozew rezygnując z kontynuowania niniejszego postępowania prowadzonego w trybie procesowym, na co pozwana – w ramach przysługującego jej uprawnienia – nie wyraziła zgody. Podkreślenia wymaga, że postanowienie w przedmiocie podjęcia postępowania w innym trybie może zapaść także na posiedzeniu niejawnym. Wydanie postanowienia w tym przedmiocie w dniu 12 stycznia 2016 roku skutkowało cofnięciem pozwu przez powoda dopiero na rozprawie w dniu 30 marca 2016 roku, a zatem już po doręczeniu pozwanej odpisu pozwu i podjęciu przez nią obrony oraz po rozpoczęciu pierwszej rozprawy, a w konsekwencji bez zgody pozwanej nie mogło prowadzić do umorzenia postępowania na wcześniejszym etapie postępowania. Dodatkowo Sąd uwzględnił okoliczność, że pozwana nie poniosła w niniejszym postępowaniu kosztów zastępstwa procesowego, które obciążłyby ją wskutek odstąpienia od obciążania powodów z wyżej wskazanych przyczyn kosztami procesu w całości, albowiem korzystała z pomocy pełnomocnika z urzędu, któremu koszty nieopłaconej pomocy prawnej zostały przyznane od Skarbu Państwa.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu orzeczono w pkt III wyroku na podstawie par. 6 pkt 4, par. 13 ust. 2 pkt 1 i par. 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity – Dz. U. z 2013 roku, poz. 490 ze zm.), które znajduje zastosowanie do spraw wszczętych przed 1 stycznia 2016 roku. Na przyznaną z tego tytułu adwokat R. S. składa się wynagrodzenie w kwocie 1 200 zł za postępowanie przed Sądem I instancji i w kwocie 300 zł za postępowanie zażaleniowe, powiększone o należny podatek od towarów i usług w obowiązującej stawce 23 %.